

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון

134

פרשת במדבר

כיצד יזכה כל אחד מישראל לקבל חלקו המושגת בתורה הקדושה

וכפי שזוכה כל אחד מישראל לכלול עצמו במנין זה, כן זוכה ביום מתן תורתנו לקבל מחדש חלק נשמתו האחוזה בתורה הקדושה. כי הנה אמרו בבראשית רבה (א, א) שנקראת התורה 'ראשית' כמ"ש (משלי ה, כב) 'ה' קנני ראשית דרכו', על שם שבה נברא העולם בראשיתו, אבל לא נתגלה יקרתה וחשיבותה אלא בשמים, אבל בארץ נתערבה בה פסולת ונעשתה כתוהו ובוהו, אמנם על ידי עבודת בני ישראל המטהרים עצמם לקבל התורה ומפרישים עצמם מכל הפסולת והזוהמה שנאחזה בעולם, בכך מעלים ומרוממים את קרן התורה שתתייקר ותתנשא לעין כל ותיקרא שוב 'ראשית', כמו שביאר כל זה השפת אמת (ויקרא פסח, תרנ"ג).

וכמו שביארו המהר"ל (בתפארת ישראל פרק כה, ובדרושו על התורה) והמהרש"א (ר"ה טז ע"א), שלכך סופרים ומונים ישראל תחילה לעומר, כי בתחילת טהרתם מטומאתם מחשיבים ישראל עצמם כבהמה, שאין להם להקריב ליוצרים מ'ראשית' מאכלם אלא את זה העומר שעורים⁷, אמנם מתוך שזוכים לספור ולמנות הימים והשבועות מחיל אל חיל ולהיטהר ולהתקדש בקדושת המנין של מעלה, הולכת ומתגלית טהרת וקדושת נשמותיהם, ומתעוררת חביבותם לפני קונם שקראם 'ראשית', וכנאמר בהם (ירמיה ב, ג) "קודש ישראל לה' ראשית תבואתו" (כמובא בויקרא רבה לו, ד), ובוהו זוכים לצלם דמות אדם⁸ ולהקריב לפניו יתברך מנחת 'ראשית' ביכוריהם מ'שתי הלחם'⁹, ולקבל התורה מתוך שנקראת 'ראשית' ומתגלית חשיבותה ויקרתה.

היאך יזכה לטהר מידותיו עד שיהיה ראוי לקבל התורה

וראשית טהרת המידות שידמו לטוב מידותיו יתברך ויזכה לצלם דמות אדם, הוא על ידי שיעשה עצמו כבהמה, ויהיה כמדבר לדוש וכאסקופא הנדרסת בכדי לגלות כבוד קונו. כי לא זכו ישראל שקראן הקב"ה 'ראשית' אלא מתוך שהלכו אחריו יתברך במדבר, כמו ש'שם ה' דברו בפי ירמיהו (ב, ג-ג) לאמר לישראל "זכרתי לך חסד נעוריק אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, כל אוכליו יאשמו רעה תבוא אליהם", ותרנגם יונתן שקדושים ישראל לפניו יתברך כתרומה, וכראשית הקציר לפני העומר שאסור הוא באכילה והאוכלו מתחייב, כן יאשמו כל אומות העולם האוכלים ומצרים לישראל בשנאתם¹⁰. וביאר המהר"ל רוזאניס בפרשת דרכים (דרוש כו) שלא זכו לכך ישראל אלא מאחר שהלכו אחריו יתברך ולכבודו במדבר, הרי נשתמש בהם לגבוה, ולכך לעולם עומדים הם בקדושתם לפני קונם.

7 שנקרא קרבן העומר 'ביכורים' וראשית, כמ"ש (ויקרא ב, יד) "ואם תקריב מנחת ביכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת ביכוריך", שבמנחת העומר הכתוב מדבר כמו שפירש".
8 שבוה נבדלו ישראל במעלתם כלפי אומות העולם, כמ"ש ביהזקאל (לד, לא) "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", ודרש רשב"י במסכת יבמות (דף סא ע"א) "אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרויין אדם", וכמו שביאר המהר"ל בגור אריה (בראשית א, א) שמפני כך נקראו ישראל 'ראשית', ובהם תלוי שלימות הבריאה כולה.
9 שנקראים שתי הלחם מנחת ביכורים, כנאמר בהם (ויקרא ב, יב) 'קרבן ראשית תקריבו אותם לה', וכנאמר בהם עוד (ויקרא כג, יז) "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שמים, שני עשורונים, סולת תהיינה, חמץ תאפינה, ביכורים לה".
10 ובמושבו זקנים (ויקרא כג, י) לבעלי התוספות הביאו בזה ממדרש, שאמר הקב"ה לישראל, אתם נקראתם 'ראשית' שנאמר 'ראשית תבואתה', הביאו לפני 'ראשית' העומר, ואמחה מפניכם זרע עמלק הנקרא 'ראשית' כמ"ש (במדבר כד, כ) 'ראשית גוים עמלק'.

מדוע המתין הקב"ה ולא מנה את ישראל להגליהם עד לא' באייר

שאו את ראש פל עדת בני ישראל (א, ב). כתב רש"י (א, א) שמתוך חיבתו של ישראל לפניו יתברך, מונה הוא אותם בכל שעה, כשיצאו ממצרים, וסמוך לנפילתם בעגל, ושוב מנאם שנה לאחר מכן כאשר בא להשרות שכינתו עליהן בד' הדגלים. וביאר המהר"ל מנין במלא העומר, שלכך על אף שכבר באחד בניסן שבשנה שניה לצאתם ממצרים הוקם המשכן ונתפייס בזה קוב"ה על עוון העגל, לא מנאם והראה חביבותם אלא עד אחד באייר, היות שבעוון העגל אבדו הטהרה והזיכור מטומאת מצרים שנטהרו במתן תורה מתוך הכנתם בשבעת השבועות שקדמו לה, ולכן כאשר נצרכו שוב לעלות למדריגה גדולה שיתנו בד' דגלים כנגד ד' חיות שבמרכבה, צריכין היו שוב לפעולות וקדושה יתירה להטהר מטומאת מצרים שחזרה וניעורה בעוון העגל, ומפני כך המתין להם הקב"ה שיעשו שוב המצוות שבימי ניסן ויטהרו בזה מטומאת מצרים², וימשך להם העת רצון לנשאם למדרגה עליונה זו.

טעם מה שלעולם קוראים פרשת במדבר קודם עצרת

ובזה יבואר לנו טעם נוסף³ למה שנוהגים אנו לעולם לקרות פרשת במדבר קודם עצרת, וכסימן שנקט בזה בסדר רב עמרם גאון (סוף סדר פורים), והובא בטור ושולחן ערוך (או"ח ס' תכח סעיף ד) - 'מנו ועצרו', כי כאשר צריכים אנו בכל שנה ושנה לעורר מחדש הטהרה בכדי לעמוד ולקבל התורה, מזכירים אנו את החביבות שגילה לנו קוב"ה כאשר נישא ורומם אותנו במנין הדגלים, והמשיך לנו העת רצון הראוי שוב לטהרתנו, וכמו שביאר זאת העולת חודש⁴ (ח"א דרוש יג).

טעם חביבות ישראל במנינם

וכתב השל"ה (פ' במדבר, תו"א טו-טז) שחביבות ישראל במנינם הוא בכדי שיהיו בגדר 'דבר שבמנין' שאינו בטל עולמית⁵ (ביצה ג ע"ב), ולכן נמשכת הברכה במספר זה ושורה השכינה על ישראל⁶, כי הוא מענין השגת עולם הבא שהוא למעלה מכל גבול וקץ, שהולכת ההשגה והדבקות בו יתברך תמיד מעילוי לעילוי ללא הפוגה, ונמצא המספר סופר תמיד והולך ומתרבה, וכמאמר הכתוב (הושע ב, א) "והיה מספר בני ישראל כחול הים - אשר לא ימד ולא יספר". כי מספר זה הוא סוד מחנה השכינה, וסוד נשמת אדם, שהוא כללות מנין ישראל העולים לששים רבוא נשמות, מצד ששים רבוא צינורות הקללות שבפרשת בחוקותי לעצרת, והובא במגן אברהם (ס' תכח ס"ק ד).
שהתורה בסודותיה אין לה סוף וקץ.

1 ומקורו מתנחומא (במדבר ד) ובמדבר רבה (ב, יט).

2 וטעם נוסף כתב, שידוע שבניסן שולט המזל טלה שהוא עבודת מצרים, וכאשר עשו העגל היתה כוונתם להמשיך מזל שור, אבל אחר שכבר תקנו חטא העגל בנדבת המשכן ובהא לה מועד ניתנה להם מעלת המנין בד' הדגלים בחודש אייר, שהוא מזל שור, להורות שקטיגור נעשה סניגור.

3 כלומר בנוסף לטעם שכתבו תוספות (מגילה לא ע"ב ד"ה קללות) שהוא בכדי שלא להסמיך הקללות שבפרשת בחוקותי לעצרת, והובא במגן אברהם (ס' תכח ס"ק ד).

4 לרבינו סיני ספיר אב"ד ברעיון, בן רבינו אלעזר רוקח בעל המעשה רוקח זיע"א.

5 היינו שלא יהיו ישראל בטלים חלילה ברוב כנגד האומות, כמו שביאר החידושי הרי"ם (ריש פ' במדבר). וכתב עוד, שמאחר שמה שדבר שבמנין אינו בטל אפילו אינו אלא מדרבנן, לכך צוה הקב"ה למנות את ישראל, כי דבר שצויה התורה להדיא למנותו, נחשב אף מדאורייתא בגדר דבר שבמנין שאינו בטל. ובוהו יישב קושיית תוספות (ב"ב ו ע"ב ד"ה קפץ) לגבי מעשר בהמה.

6 ודלא כדבר המדוד ומנוי ששולטת בו העין ומתוך כך אין שורה בו הברכה, כמו שדרש רבי יצחק וכן תנא דבי ישמעאל במסכת תענית (דף ח ע"ב) ובבא מציעא (דף מב ע"א).

ואלה יעמדו על הברכה

לישועת והצלחת

פבל נסים בן מרינה, שמעון חי בן חנה
לרפואת שמעון בן רבקה, טוהר הדס בת בת שבע.

לעילוי נשמת

ראו דור דרוו בן רונית
לאה ביילא רבקה בת הרב שמואל אליעזר

"וירא מנוחה כי טוב" (בראשית מט, טז)

משיעור יום ה' נח תשע"ב

האמונה היא בזה שיקבל האדם את גזרת חכמתו יתברך - שיתגלה טובו ומידת רחמיו בדרך עילה ועלול וסדר השתלשלות עד מקום הנברא, שהוא משם 'אלהים'.

וכגון כאשר בא האדם לפני השי"ת בתפילה, הנה חפץ היה שישרה עליו תיכף אור ה' בגילוי ויבוא אל הדבקות, אמנם זהו שלא בדרך סדר השתלשלות, כי אין זאת דבקות ממקומו האמיתי, ומשום כך יש לאדם מחשבה שאינו יכול לבוא אל הדבקות השלימה בתפילה אלא לעיתים רחוקות מאוד, וכך הולך ומתרחק מעבודת התפילה.

ולכן צריך האדם לדעת שכל קושי והסתרה שיש לו בעבודתו אינו משום שהשי"ת מסתיר פניו ממנו, כי באמת בכל עת אשר יבוא האדם ויפנה אל השי"ת בתורה במצוות ובתפילה או בכל מחשבה על השי"ת ועבודתו, תיכף פונה אליו השי"ת בהארת פנים להסיר כל הכיסויים וההסתרות ולגלות לו מאור טובו יתברך ולהשפיע לו טובה וברכה, וכמ"ש (במדבר ו, כה) "יאר ה' פניו אליך", וכנאמר (ויקרא כו, ט) "ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימותי את בריתי אתכם", ואין הקושי הנראה לעיני האדם אלא משום שחפץ הוא בביטול סדר ההשתלשלות, ואינו חפץ להיות במקומו שלו.

אך כאשר יחפוץ האדם באמת וירצה לראות את טוב השי"ת בזמן והמקום והמדרגה בו הוא נמצא כעת, שהוא המקום שבו אליו בדרך הטבע ובסדר ההשתלשלות והבחירה הנמשך משם 'אלהים', אז יוכל להכיל ולשער בדעתו ובליבו שחפץ השי"ת בעבודתו, ויש מקום חשוב ונפלא לכל עבודה ודיבור שלו לפני השי"ת.

ובזה גם יבוא אל התשובה, כי בכדי שיתוודה האדם לפני השי"ת, צריך שיעמוד לפניו יתברך כפי שהוא בסדר השתלשלות במקום והזמן, ורק מתוך כך יוכל להתחרט ולשוב אל ה', אמנם כאשר אינו חושב ממקומו ומדרגתו בה הוא נמצא עתה, אין לו ערך למעשיו, מפני שחושב שמחמת גדולת ה' והדרגת גאונו אין נחשבים מעשיו לפני גדולת הבורא ב"ה, ואינו רואה את עצמו כעבד אשר אדונו משגיח במעשיו, אך כאשר עומד לפני השי"ת בסדר ההשתלשלות, יכול להכיל בשכלו ודעתו שבוודי וחרטה ובדיבורי התשובה בבקשת מחילה וסליחה, פועל הוא פיוס וריצוי לפני השי"ת.

ד.

ובכדי שיוכל האדם לראות את הארת פני השי"ת אליו, צריך לאלו ב' ההתבוננויות. הדבר הראשון הוא יסוד האמונה בביאת המשיח ובתחיית המתים, ושכל דבר בבריאה כלול הוא מאותה המחשבה של הבורא ב"ה להטיב ולגלות חסדו וטובו עד אין תכלית, וכל פרט ופרט בכל שיית אלפי שנים מכוון הוא לאותה המטרה והתכלית לגלות רחמנותו וטובו יתברך. והדבר השני הוא, שרצונו יתברך שיהיו סובבים כל תהלוכות האדם המלאכים והנשמות וכל פרטי הבריאה, הכל בכדי לבוא אל אותה תכלית הטובה בדרך סדר ההשתלשלות מעילה לעלול, שהכל נמשך משם 'אלהים'.

וכל אשר ירחק האדם מב' התבוננויות אלו, יבוא לידי קושיות וריחוק. כי כאשר מאמין במחשבת השי"ת להטיב, אבל אינו מכיר בזה שרצונו יתברך שיעבדוהו בסדר ההשתלשלות ובדרכי הטבע, מפריד הוא בין מידת הרחמים ושם הוי"ה לבין מידת הדין וההסתרה משם 'אלהים', וכביכול מבקש הוא מהשי"ת לבטל את דרך הטבע וסדר ההשתלשלות, ובכך בא לידי 'קושיות', שהרי מאחר והבורא יתברך הוא הטוב הגמור והוא המושל בכל, אם כן היאך אינו מושיעו וגואלו.

וכן כאשר מקבל זאת שצריך לעבוד להשי"ת ממקומו שלו בהדרגה ובסדר השתלשלות, אך אינו חזק ותקיף באמונתו על טובו יתברך ורחמנותו שחפץ הוא להטיב לאדם ולהסיר כל ההסתרות ולגלות לו תיכף טובה וברכה, בזה מפריד הוא חלילה את שם הוי"ה מקור הרחמים והטוב, משם אדנו"ת, שהוא גילוי מה שעובד לפני השי"ת במקום והזמן

א.

הנה כל עבודת האדם תלויה במטרה והתכלית הגמור אשר לשם כך עושה את עבודתו, וככל שתהיה המטרה ברורה בעיניו, ויתברר אצלו אמיתות התכלית במעשיו, כך יתבטל ממנו הקושי והספיקות בדרך להשגת מטרתו, אמנם כאשר יש לו ספיקות, או שיש לו אמונה רק בחלק מאותה התכלית שלשמה הוא עובד, הנה בזה מאבד את כח הגבורה להגיע אל תכלית רצונו ומחשבתו.

וכך הוא בתכלית העבודה של ישראל, שיסוד העבודה הוא שה' ב"ה הוא הטוב הגמור, וכל רצונו ומחשבתו יתברך הוא לגלות את טובו לנבראים, ולכן יסוד האמונה היא האמונה בביאת המשיח ובתחיית המתים, וכל שאינו מאמין בביאת המשיח ובתחיית המתים, אין בו את הכח והגבורה להחזיק בעבודתו ולהשיג את התכלית והדעת בכל שלב ושלב בעבודת השי"ת.

כי משמעות תוצאת כל עבודת התורה והמצוות הוא הגילוי של היום שכולו טוב וכולו ארוך, שיתגלה אז מידת 'אריך אנפין' - שהיא תכלית הגילוי במחשבת השי"ת בבריאת עולמו, והתכלית האחרון היוצאת מכל עבודת ישראל והמאורעות שעברו עליהם בכל הדורות, שהכל הוא בכדי לגלות את הטוב הגמור והשלם שאין בו צד רע כלל ולא מידת הדין, ולא יהיה בו כיסוי והסתרה כלל, כמ"ש (ישעיה ל, כ) "ולא יכנף עוד מוריך".

ב.

ופנימיות יסוד האמונה בביאת המשיח ותחיית המתים היא, שיחזיק האדם בדעתו שלא ברא הקב"ה את העולם בכדי להסתיר אלהותו מן הנבראים, ואין מחשבתו ורצונו של הבורא ב"ה בבריאת העולם והנהגת העולם אלא בכדי לגלות אלהותו, ומתוך כך תהיה ראשית תפיסתו ודעתו ומחשבתו של האדם על השי"ת, שאין לו יתברך תכלית ברצונו ומחשבתו מלבד גילוי אהבתו לישראל ולהטיב עימם טובה נצחית, וברצונו יתברך חשב היאך יוכל להטיב את הטובה השלימה שאין טובה למעלה ממנה, וכל מה שהוא יתברך עשה עושה ויעשה, אינו אלא לשם תכלית זו - לגלות עצמו לנבראים ולא להסתיר חלילה, ובכל אשר מסובב הקב"ה בעולם, אין תכליתו בזה אלא להביא לידי טובה שאין עימה חיסרון כלל, שהיא טובה שלימה וגמורה שאין טובה למעלה ממנה.

וזהו יסוד האמונה המחזיק את עם ישראל בכל הדורות והגלויות והמאורעות שעברו, והיא מהות האמונה בביאת המשיח ובתחיית המתים, שהיא ההתחלה של גילוי מחשבת השי"ת בטובה שיעד לישראל בבריאת העולם, וכנרמז בכתוב "בראשית ברא אלהים" העולה כמנין 'התגלות משיח', והיא האמונה שנתנה כח וגבורה לישראל להחזיק בתורה והאמונה בכל הדורות, והיא הנותנת כח לכל אחד מישראל גם בהווה ובעתיד, שכלל שיחזיק האדם ביסוד זה כך תהיה אמונתו שלימה ונאמנה בבורא יתברך.

ג.

ובנוהג שבעולם כך מתבוננים בני האדם בכל התקרבות לתורה לתפילה ולעבודת השי"ת, שכפי ראות עיניהם והלך מחשבתם ההסתרה הקושי והנהגת הדין הם חלק מרצונו יתברך שיעבור האדם בעבודתו, וגילוי הטובה שתבוא מעבודתו הם בעיניהם דבר שיהיה בעתיד הרחוק הנחשב בעיניהם כעולם הבא, וכל זה הוא מפני שחסר האדם ביסוד האמונה שכל רצונו ומחשבתו של הקב"ה בכל הנהגה ובכל קשר עם הנברא, היא מחשבה כיצד יוכל להביאו אל הגילוי וכיצד יוכל להטיב לנברא תכף בגילוי הנראה לעיניו.

אמנם רצון השי"ת שתהיה הטובה מגולה לאדם בדרך עילה ועלול עד מקומו ומדרגתו, וזהו 'בראשית ברא, אלהים', שראשית דרך השגת

בו נמצא הנבוא, ובוה כל עבודתו היא בדינים ודקדוקים גדולים, עד שאין לו נייחא בעבודתו, והולך ומתרחק חלילה.

כי כאשר אין לאדם את דרכי הדעת והאמונה האמורים, עולות בדעתו קושיות על השי"ת שמה חלק מעבודת השי"ת היא סבל ומרירות. אך כאשר יש לאדם את אלו הדרכים באמונה, נעשית עבודתו מתוך מנוחה, כי היא הדעת שתגלה לעתיד בביאת משיח שיראו אז כולם את טובו יתברך בנגלה ובנראה לעיני בשר, כי יסיר הקב"ה את כל ההסתרות, ויצדיקו הכל את השי"ת בכל אשר עברו מיום בריאת העולם מצד ענין סדר ההשתלשלות, ויראו איך היה הקב"ה פונה תמיד לאדם להיטיב עימו במקומו ומדרגתו.

ה.

והדרך לבוא להתבוננות זו, שהיא עבודת השי"ת מתוך נעימות ומנוחה, הוא מתוך עסק התורה, וכנרמז בכתוב (במדבר יג, לג) "וארון ברית ה' נוסע לפניהם... לתור להם מנוחה". וככל שיעסוק האדם בתורה מתוך התבוננות זו, כך ישיג יותר ויותר את האמונה בטובו יתברך, ויכיר יותר ויותר בחשיבות והמעלה של כל עבודה ודיבור ומעשה שעושה הוא בעבודתו יתברך, וידע שיש לפני הבורא ב"ה משמעות גדולה לכל דבר שעושה הוא דוקא ממקומו ומתוך סדר ההשתלשלות כרצונו יתברך. וזהו שנאמר ביששכר (בראשית מט, טו) "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה, ויט שיכמו לסכול ויהי למס עובד", והוא כאמור, שבכדי שירויץ האדם אחרי השי"ת ועבודתו בעסק התורה והתפילה, צריך הוא תחילה לידע ולהכיר מהנעימות והמנוחה, שהיא תכלית כל התורה והמצוות, שאינם אלא בכדי להתענג על ה' ולקבל את טובו וזיו השכינה, וזה אשר נותן לאדם את הכח להטות את שכלו לסכול את עול התורה ועבודת השי"ת, כי 'ויט שכלו לסכול' הוא כנגד שם 'אלהים', היינו שעומד לפני השי"ת בהסתרה, ו'ויהי למס עובד' הוא כנגד שם אדנו"ת, שעובד הוא לפני אדונו ללא דינים ודקדוקים הגורמים לו לריחוק מהלימוד והתפילה.

וכל מה שיזכו ישראל לעתיד הוא מכח האמונה כעת בעולם הזה במנוחה האחרונה שתגלה בביאת המשיח ובתחיית המתים, כי כאשר מתגלית דעת זו אף כעת בעולם הזה, משפיעה היא לאדם מהמנוחה והדעת של העולם הבא, שהיא מידת אריכות אפים על כל מאורעות ואמתלאות העולם, כי אז תגלה בעולם מידת אריך אנפין ויתקיים מה שאמר הקב"ה לדניאל (יב, ג) "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגרלך לקץ הימין", שהוא יום שכולו ארוך כמובא בזוהר נח (בדף סג ע"א), כי אז תגלה מידת אריך אנפין שהוא עולם שכולו ארוך, וכאשר היה אברהם 'זקן בא בימים' (בראשית כד, א), ודרש רבי יהודה בזוהר חיי שרה (בדף קכט ע"ט) שנכנס 'באינון יומין עילאין' (-באותם ימים העליונים), שהוא אריכות הימים שבעולם הבא, והמשמעות בזה, שהשיג בתורה כאן בעולם הזה את הדעת שתהיה לעתיד, היינו את טובו יתברך, כמ"ש 'וירא מנוחה כי טוב'.

ו.

ודעת זו היא ענין שבת קודש, כי 'בראשית ברא אלהים' הוא ענין העבודה בסדר ההשתלשלות וששת ימי החול, ושבת קודש היא גילוי המנוחה ומחשבתו יתברך בתכלית האחרון בכריאה, ולכך כתוב "ויכל אלהים ביום השביעי" וכן הוא בכל פרשת 'ויכולו' שכל השמות בו הם 'אלהים', כי סוד המנוחה הוא במיתוק הדינים, שהוא גילוי המנוחה דוקא מתוך ביור עבודת ישראל בסדר ההשתלשלות, שהוא כנגד שם 'אלהים'.

ולכך שבת קודש היא זמן השגת הדעת שכנגד ב' אלו ההתבוננויות. כי אלו ב' הדרכים אינם מתיישבים יחדיו בלב האדם אלא על ידי חכמה עליונה היכולה להכיל ב' התבוננויות בשכל אחד, כי מצד אחד צריך האדם לעמוד במקומו בדרך עילה ועלול, ולהסכים בליבו לעבוד להשי"ת מתוך המקום והזמן בו הוא עומד בדיק, ומאיך צריך הוא ליתן עיניו ומחשבתו על התכלית האחרון ומידת טובו יתברך עד שיגלה זאת במקומו. ודבר זה אינו יכול להשיג אלא בשבת קודש, ומשבת יוכל לידע מזה גם בימי החול [כי הטוב הגמור שאין בו צד דין כלל הוא מצד האות ש'ד'שבת', שהם ג' כתרין כתר חכמה בינה, וצריך לגלות זאת במלכות הנרמזת ב'בת' ד'שבת' כמו שאמר הרע"א מהימנא בזוהר פנחס (בדף רנו ע"א), שהיא סוד שמות 'אלהים' ואדנו"ת. והדרך שיתגלה טובו יתברך (שהם ג' כתרין) הוא על ידי המידות שהם ימי החול, כי ההפרש בין 'טוב' ל'חסד' הוא, ש'טוב' הוא טוב סתום ונסתר, היינו שאינו מגולה, ו'חסד' הוא המשכת וגילוי הטוב וכמובא בזוהר תרומה (בדף קסח ע"ב), ולכך גילוי הטוב הנגלה בשבת הוא דוקא על ידי ימי החול הנכללים בשבת, כמ"ש (תהלים פט, ג) 'עולם חסד ויבנה', היינו שכולל את כל עבודתו בסדר ההשתלשלות ממקומו ומדרגתו, בתוך הטוב והמנוחה העתידית הנגלית בשבת קודש].

ז.

והנה עיקר ענין המנוחה הוא שחזור הדבר לשורשו, כשם שרק כאשר חוזר האדם לעפר נאמר בו 'ואתה לך לקץ ותנוח'. כי באמת פנימיות ענין ההשתלשלות הוא ביטול וכליון של הלבוש החיצוני, אך מהות ועצמות הדבר אינו מתכלה, אלא שב וחוזר לשורשו ומקורו, שבו הוא מנוחה, וככהנים החוסים תחת כנפי אמם, וכך הוא הסתלקות הנשמה, שכאשר מסתלקת נעשה ביטול ללבוש החיצוני, ועולה הנשמה ונכללת בשורשה וצור מחצבתה, שהיא אם הנשמה, שורש נשמות ישראל, שהיא כנסת ישראל והשכינה הקדושה כמובא בזוהר תרומה (דף קמא ע"ב), וזהו מקום מנוחתה, כי ירדתה לעולם הוא כחוץ לביתה, שאין זה מקום מנוחתה.

וכל השורש הפנימי לכל הטרדות והדאגות והחששות שיש לאדם נמשך מענין זה שאין נפש האדם נמצאת בביתה ומקום מנוחתה, ולכך מתלבש ענין הדאגה על בני חיי ומזוני, הן בעולם הזה והן בעולם הבא. אמנם בשבת קודש שהיא זמן עליית הנשמות, הוא זמן מנוחה, כי כאשר עולות הנשמות בגן עדן העליון, הנה באותה שעה נמשך על ישראל בעולם הזה תוספת רוח ונשמה יתרה כמובא בזוהר שם (דף קלה ע"ב), ולכך השבת היא מעין עולם הבא, שהמשמעות בזה היא, שבטל מן האדם הדאגה והטרדה.

ולכן בכדי שיקבל האדם לנפש יתרה, צריך שיסיר מליבו כל טרדה ומחשבת דאגה, הן מצד חיי העולם הזה והן על חיי העולם הבא. כי כל עבודת האדם בשבת היא השביתה בשב ואל תעשה במחשבה דיבור ומעשה, בכדי שיכיר גם הגוף וחלק האדם שבעולם הזה מהשגת הנשמות בעולם הבא, שהוא ענין מנוחת הנשמות תחת כנפי השכינה ככנים אצל האם.

ח.

ושבת קודש היא הנותנת את הכח לנשמות להמשיך ולשהות בעולם בתוך הגופים, אך המחלל את השבת שורה עליו דינים, מפני שאין לנשמה נייחא בגופו. ומשמעות הדברים, שצריכה שמירת השבת להביא את האדם לידי כך שיש לו אמונה שלימה וגמורה ברחמים והטוב הגמור של השי"ת, ומאמין הוא באמונה שלימה שכל חפצו יתברך הוא להיטיב לו בכל עת, הן בעולם הזה והן בעולם הבא, עד שלא יהיה בליבו שום מחשבה שאינה טובה על השי"ת, ומתוך כך יבוא לכלול את ששת ימי החול בשבת קודש, ולגלות ולהמשיך את הטוב הגמור הזה אל תוך מקומו ומדרגתו, שהם ששת ימי החול, שזהו מקום האדם בתוך סדר ההשתלשלות.

וזהו שלימות מדרגת השבת, כי בזה עושה 'שלוש ומנוחה' בין הטוב הגמור העתיד להתגלות בביאת המשיח ובתחיית המתים, לבין מקום ישראל עתה שהוא בדרך סדר השתלשלות ובתוך הזמן והמקום, שכל זה נקרא המשכת מידת ה'חסד', שהוא גילוי 'טובו' יתברך בימי החול [ולכך הוא שלימות השבת', כי בזה מגלה את הש' ד'שבת', שהם ג' כתרין ומקום הטוב הגמור שאין בו צד דין כלל, ב'בת' ד'שבת', הרומזת למלכות ושמות אלהים ואדנו"ת].

ודרך האמונה אינה שילך האדם כסומא באפילה ועלטה וכיחשי את צד הדין, אלא שתורה לאדם את הדרך והמחשבה על הנהגת השי"ת בעולם, ובכל דין שיראה לא יבוא מכך לקושיות על הנהגתו יתברך. וראשית מחשבת בעל האמונה היא מידת ההכנעה, שמכיר בכך שאינו מביין דבר בדרך ההנהגה, ומכיר באפסיות האדם מפאת שכלו המצומצם מאוד. כי באמת כל מטרת השגת האדם בדעתו אינה אלא להביאו לידי יראת שמים ועבודת השי"ת בפועל ובמעשה, ואין מטרתה בכדי שיוכל לידע כל סדר הגלגולים של כל הבריות ולידע מה שלמעלה ממנו, ובשביל שיוכל לבוא האדם לידי יראת שמים בלא קושיות על דרך הנהגת השי"ת, צריך הוא להביט בתורה, ובה ימצא את המנוחה והדעת הנכון בדרך האמונה בביאת המשיח ותחיית המתים, והדרך בה צריך הוא לעבוד להשי"ת ממקומו ומדרגתו בזמן והמקום בו הוא נמצא.

ט.

ויסוד האמונה בתחיית המתים הוא ביטול הרע, והשבת והחזרת הטוב עד שיהיה נכלל בשורשו. וכך כאשר מסתלק האדם, גופו שאינו אלא לבוש לנשמה, מתבטל וכלה בעפר, והנשמה חוזרת ועולה לשורשה, אך בזה שהייתה בתחילה במקום הגוף, משאירה היא רושם במקומו, וכאשר

יתבטל כל הרע מן העולם, תוכל לירד ולהתלבש בגוף הנקי מכל זוהמה, ולהיות כלי לאור ה' שיאיר בה כפי ערך הכלים שעשתה בתורה ומצוות, או כפי ערך היסורים והזיכרון שנעשו בלבושיה מתוך כל מה שהיה האדם מְגַדֵּל לדרך התורה.

וכדוגמת הסרת החיצוניות וביטול הלבושים מצינו בדור המבול, כמ"ש (בראשית ו, יג) "קץ כל בשר בא לפני", היינו שנתבטלו הבשר והלבושים. וכל זה היה בכדי שיעלה העולם למדרגה שיוכלו נשמות ישראל לצאת אל הגילוי, כי בזוהמה והצחנה שהייתה בדור המבול לא היה אפשר שיאיר אור התורה.

ותמצית הטוב שנתגלה היה על ידי שם בן נח אשר ממנו יצא אברהם, אמנם בבירור זה שנתבטלו הבשר והלבושים, לא נתבטל הרע לגמרי, אלא נתברר ועלה במדרגה. כי אף שבכל בירור ובירור מתבטל החיצוניות, ככל זאת כאשר מתברר ועולה למדרגה עליונה יותר, מתגלים סיגים חדשים הצריכים לעליה ובירור, ואף שביחס ללבוש החיצוני שנתבטל נחשבים הם לסיגים קדושים ונעלים, בכל זאת ביחס למדרגה הנעלית יותר צריכים הם לבירור ועליה.

וכך גם בבירור של דור המבול, אף שנתבטל כל הרע והחיצוניות והחמס והזוהמה והצחנה של מידות של אותו הדור, ובכניסתם אל התיבה עלו נח ובניו אל השורש, שהוא מקור הדינים, אימא עילאה, הנרמזת בתיבה, ושם מתגלים התולדות שהם שם חם ויפת, כי 'שם' הוא התגלות השורש שממנו יצא אברהם ונשמות ישראל, שהוא תכלית הגילוי של כל דור המבול, אך יחד עימו יצא גם 'חם', שהוא בירור נוסף למדרגת הרע שהיה בעולם.

ומשמעות הדברים, ששם וחם הם הפנימיות, 'שם' הוא פנימיות הטוב, ו'חם' הוא פנימיות הרע, ו'יפת' לעומתם היה החיצוניות, השולט גם אצל הטוב וגם אצל הרע, והכל תלוי באדם להיכן מטה את ענין היופי החיצוני, אם לפאר בו את לומדי התורה ובית ה', אם לעשות עיקר מחיצוניות העולם.

ועל אף שעל ידי המבול נתבררו ויצאו שם חם ויפת, עדיין לא בא העולם על תיקונו, ונחשב הדבר כאילו עדיין שלטה בתוקף הנהגת מדת הדין, והוא מפני שלא היה בירור המבול אלא מצד ביטול הרע, וכדוגמת הסתלקות וביטול הגוף בעפר. אמנם כלליות גילוי הטוב נעשה בגילוי נשמתו של אברהם, ולכך היה כל חפצו וחשקו להעמיד תולדות, וכמו שטען לפני קוב"ה "הן לי לא נתתה זרע וכן ביתי יורש אותי" (בראשית טו, ג), ומשמעות הדברים, שהיה כל חפצו ורצונו בגילוי אור השבת ושלמותה, מתוך שיתכללו ימי החול בקדושתה, שנקראים ימי החול 'בנים' ועיקרם חסדים כמ"ש "עולם חסד יבנה". ובכך זכה אברהם שנתברר ויצא ממנו ישמעאל, שהוא ביטול לבוש נוסף, כי אינו אלא הולך וכלה, והמשך לעומתו את יצחק, שהוא יציאת הטוב אל הגילוי. וביצחק נעשה בירור נוסף, שהו מה שיצא ממנו עשיו, שזוהו מצד יציאת וביטול הרע, ונתגלה ובא יעקב, שהוא גילוי הטוב.

ועקב הוא שלימות האבות, ונקרא בעלה דמטרוניתא כמוכא בזוהר בראשית (דף כא ע"ב), כי על ידו נעשה שלימות מדרגת ה'שבת', שהוא חיבור ש' עם 'בת', כי האות ש' ד'שבת' היא כנגד תלת אבהן כמוכא בזוהר ויקהל (דף רד ע"א) ובתיקונ"ז (בתיקון כא, דף נה ע"ב), ועל ידם נעשה גילוי זה של עבודת השי"ת מתוך סדר ההשתלשלות ודרך הטבע, וביותר על ידי יעקב אבינו שעבר תלאות רבות וגדולות, ומתוכם גילה את התכלית האחרון וטובו יתברך, שהוא גילוי האות ש' ב'בת', שהיא המלכות, וכנגד שמות א'להים ואדנו"ת, שהיא השגת הדעת בעבודת השי"ת מתוך שיש בה מנוחה.

וכל זה לא השיג יעקב אלא מתוך התורה, וכנרמז בכתוב 'וארון ברית ה' נוסע לפניו שלוש ימים לתור להם מנוחה', 'שלושת ימים' רומזים הם לשלושה אבות כמוכא בתיקונ"ז (בתיקון כא, דף נו ע"ב), כי בכדי שישג

האדם דרך אמיתית בתורה, מוכרח הוא לחתור אחרי דרך האמונה שחקקו בנו האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, שעוד בתחילת עבודתם, ועוד קודם שהשיגו מדרגות אמיתיות בעבודת השי"ת, הנה כבר אז חקקו בכל איברייהם את האמונה השלימה בביאת המשיח ובתחיית המתים, ושאף אם יהיה מה שיהיה, ואיך שיהיה, ידעו ויזכרו היטב שעוצם כוונתו ורצונו של השי"ת אינו אלא להיטיב, וגם בתוך הסתרה וריחוק הנמשך מסדר ההשתלשלות ושם 'א'להים', גם שם פונה ה' יתברך תיכף אל האדם להאיר לו טובה וברכה עד בלי די במקומו וד' אמותיו, ובזמן והמקום שנמצא בהם, ואך אם יכניע עצמו לחפוף ולרצות את אור ה' במקומו, יראה באור התורה איך מטיב עמו השי"ת ומאיר לו את פניו במקומו שלו.

ומדרך האמונה השורה על ישראל בשבת קודש, יוכל האדם להכיל בליבו כ' התבוננויות בשכל אחד, היינו שמצד אחד יוכל להיות בישוב הדעת בנחת ומנוחה, ומאידך יוכל להזדרז בכח גדול בעבודתו יתברך, שכל זה הוא התכללות ימי החול ומקום המלאכה, בשבת קודש שהיא שורש ומקום המנוחה.

א.

ודרך הגויים לילך בהשגת דרך ההשתלשלות בגלגלים ובמזלות ובמלאכים הממונים עליהם בדרך חכמה, אמנם דרך ישראל עם הקודש הוא להשיג כל זאת בדרך האמונה. כי התורה היא חכמה, וכל הרוצה יבוא ויטול, וגם כל החכמות שמשגיגים הגויים הם נובלות ופסולת מהתורה, וכן היה אברהם אבינו חכם גדול ועצום, והיה משיג את כל חכמת הגלגלים והמזלות והשרים הממונים על הארצות, מה שלא היה חכם בדורו כמוהו, אמנם כאשר בא והביט בשורש הנהגת ארץ ישראל, לא היה יכול להשיג בה דבר בדרך החכמה, וזהו משום שארץ ישראל היא כנגד חכמה עילאה ושבת קודש, ואין השגת החכמה עילאה בדרך שְׁכַל הנבראים כבשאר חכמות, אלא בדרך האמונה בלבד, ולכך כאשר רצה להשיג בשורש הנהגת ארץ ישראל והשר הממונה עליה, לא יכל להשיג זאת, ובזה נתגלה אליו השי"ת וציווהו (בראשית יב, א) "לך לך מארצך", היינו שתצא מהשגת החכמה כפי שהנך רגיל בהשגתה, וכמ"ש בזוהר לך לך (דף עח ע"א) 'לך לך... וממולדתך, מההוא חכמה'.

כי השגת חכמה עילאה היא בדרך האמונה, ודרכי האמונה הם שצריך לילך אחרי השי"ת באמונה שלימה שהוא יתברך הטוב הגמור, וכאמור. וכאשר היה הולך אברהם בדרך הטבע, לא יכול היה להידבק בחלק ה' בארץ ישראל, ולכך היה יורד למצרים, שהיא כנגד ימי החול, ושם היה מגלה את האמונה השלימה בטובו יתברך, עד שזכה ועלה והשיג את קדושת ארץ ישראל, שהיא גדלות המוחין והשגת התורה בדרך חכמה עילאה, שהיא ש' ד'שבת' וכנגד ג' כתרם (כנגד כתר חכמה בינה כמו שאמר הרע"א מהימנא בזוהר פנחס שם בדף רנז ע"א).

כי ארץ ישראל היא השגת נעימות החכמה כמו שדרש רב אושעיא במסכת סנהדרין (דף כד ע"א) מה שאמר זכריה (יא, ז) "לאחד קראתי נועם", שאלו הם תלמידי חכמים שבארץ ישראל המנעימים זה לזה בהלכה. וזהו שנאמר 'ירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה', שראשית הכניסה לעבודת השי"ת והשגת דרך עמל התורה, כאברהם שהשיג את התורה מתוך אמונה ולא מתוך חכמה, הוא על ידי שישג את ה'מנוחה', שהיא ההתבוננות של שבת קודש, ואת ה'נעימות', שהיא החכמה מתוך האמונה השלימה בקדושת ארץ ישראל, וכמ"ש 'את הארץ כי נעמה', שהמשמעות בזה, שבדרכי האמונה שמשפעת ארץ ישראל ושבת קודש על האדם, יוכל לבוא לחכמה האמיתית.

כי בדרך הטבע אין יכול האדם להקיף את כל התורה וסודותיה ופנימיותה, אמנם בדרכי האמונה משיג האדם חכמה עילאה שמכוחה יוכל לקיים הנאמר בהמשך הכתוב 'ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד', היינו שאין דבר מן העולם הזה נחשב בעיניו, ואין בעיניו שום קושי והסתרה המונעת אותו מההתמדה בתורה, כי עומד מול עיניו תמיד התכלית והסוף במחשבת הקב"ה בבריאת העולם. וכל זה הוא מכח השבת וארץ ישראל, שמהם נמשכים לאדם כל יסודות האמונה, ובפרט יסוד האמונה בביאת המשיח ותחיית המתים.

ניתן לשמוע את השיעורים האחרונים שמסר מו"ר הגאון הינוקא וכן להתעדכן בנעשה והנשמע מידי יום ביומו בקו התוכן היחודי קו 'דורשי ה' 03-5502228 האזינו ותחי נפשכם

<< הודעה חשובה! המעוניינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות ל-0548434755 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com